

Alicja Marciniak

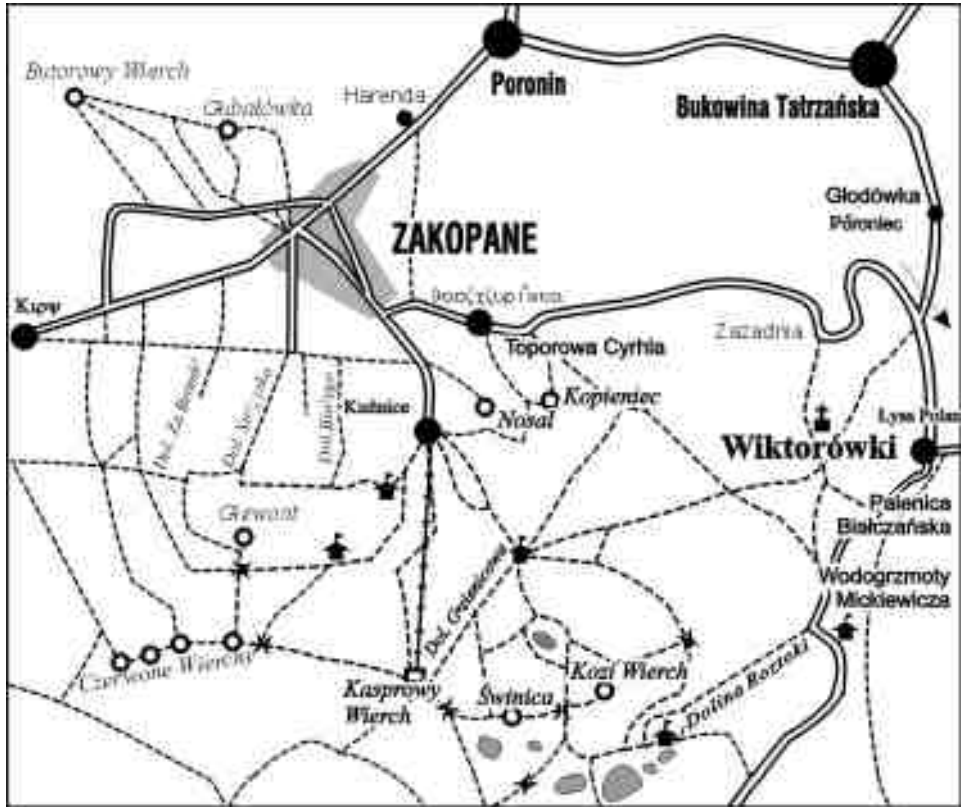
Wiktorówki **- miejsce kultu maryjnego**

Sanktuarium Matki Boskiej Jaworzyńskiej znajduje się w Tatrach na Polanie Wiktorówki na wysokości 1150 m n.p.m. przy wylocie doliny Waksmundzkiej do walnej doliny rzeki Białki i u podnóża Gęsiej Szyi (1490 m n.p.m.).

Leży ona w łatwo dostępnym terenie ze względu na stosunkowo blisko przebiegającą drogę z Zakopanego do Morskiego Oka. Droga ta w czterech miejscach: Toporowa Cyrhla, Zazadnia, Wierch Poroniec, Palenica Białczańska stanowi punkty początkowe szlaków prowadzących na Wiktorówki. W większości są one krótkie (do jednej godziny marszu) oraz łagodnie nachylone. Ze względu na ich szczególne walory krajobrazowe szlaki te są najczęściej uczęszczanymi drogami dojścia do sanktuarium Królowej Tatr. Na Polanę Wiktorówki prowadzą również szlaki z Wodogrzmotów Mickiewicza oraz z Hali Gąsienicowej. Mimo ich atrakcyjności turystycznej ze względu na dużą ilość podejść i długi czas przejścia należą jednak do mało uczęszczanych dróg na Wiktorówki.

Początki sanktuarium Matki Bożej Jaworzyńskiej¹ Królowej Tatr² sięgają XIX w. Głównym przedmiotem kultu jest figura Matki Bożej umieszczona w ołtarzu głównym w kaplicy na Wiktorówkach. Została ona ukoronowana na prawie papieskim 2 sierpnia 1992 r., przez Arcybiskupa Metropolity krakowskiego kardynała Franciszka Macharskiego, w obecności około 30 tys. wiernych. W otoczeniu kaplicy znajduje się źródło, któremu ludność przypisuje właściwości lecznicze, konfesjonał oraz goprówka stanowiąca zaplecze gospodarczo-mieszkalne dla księży na stałe przebywających na Wiktorówkach.

Aby mówić o Wiktorówkach - sanktuarium maryjnym i poznać genezę tego kultu maryjnego, należy sięgnąć do przekazów ludowych. Najstarsze pochodzą z roku 1860, wtedy to 14-letniej Marii Murzańskiej - jednej z pasterek na Rusinowej Polanie - ukazała się postać Matki Bożej. Marysia otrzymała od Niej trzy polecenia. Jedno dotyczyło jej życia osobistego, pozostałe polecenia to: upominać ludzi by nie grzeszyli i aby pokutowali za dawne winy. Informacje te, jedyne na temat tego, co Marysia zobaczyła i co usłyszała, pochodzą od ks. Szymona Kossakiewicza (prawdziwe nazwisko - Wojciech Łukaszczyk). Podobno jemu pierwszemu zwierzyła

się dziewczyna i on też dla zaznaczenia tego cudownego miejsca przybił papierowy obrazek Matki Bożej do drzewa, nad którym Marysia dostrzegła jasność.

I tak zaczyna się historia powstania kaplicy - sanktuarium maryjnego w środku gór. Papierowy obrazek szybko został zniszczony i zastąpiony drugim, malowanym na szkle. Niedługo później w miejsce obrazka pojawiła się płaskorzeźba oprawiona w ramy, a pod koniec XIX wieku w miejsce owej płaskorzeźby wykonana została przez nieznaną osobę kapliczka oraz figura Matki Bożej. Jest to ta sama figura, która dziś znajduje się w ołtarzu głównym. Stanowi ona najstarszy materialny ślad kultu maryjnego na Wiktorówkach. Natomiast kapliczka wisi na zewnętrznej ścianie prezbiterium. Od 1902 roku, kiedy to okoliczna ludność wybudowała kaplicę na wzór szałas pasterskiego, następowały ciągłe zmiany, gdyż albo pożar albo burze śnieżne niszczyły kolejne budowle. W 1936 roku ks. Stanisław Fox, nowy proboszcz, rozpoczął budowę kaplicy, którą dwa lata później 4 października poświęcił w obecności byłego proboszcza ks. Błażeja Łaciaka i mieszkańców okolicznych wsi. Kaplica ta stoi do dnia dzisiejszego. Nowi właściciele jedynie udoskonalali

jej wygląd. W 1956 roku Kuria Metropolitalna w Krakowie utworzyła na Wiktorówkach Duszpasterski Ośrodek Turystyczny, powierzając go Zgromadzeniu Księży Marianów. W 1958 r. obowiązki duszpasterskie przekazano OO. Dominikanom, a opiekunem został o. Paweł Kielar. Od roku 1971 pracą duszpasterską na Wiktorówkach zajmuje się o. Leonard Węgrzyniak, który równocześnie jest ratownikiem Tatrzańskiej Grupy GOPR.

Pierwsze na większą skalę pielgrzymki przybyły na Wiktorówki w 1910, 1912 i 1913 r. Wszystkie one zorganizowane zostały w intencji dobrej pogody, gdyż w tym czasie na Podhalu występowały ulewne deszcze, które zalewały i niszczyły pola uprawne. W czasie I wojny światowej ruch pielgrzymkowy nie ustał, choć wędrowały wtedy wyłącznie kobiety i dzieci. Pierwsza odprawiona Msza św. na Wiktorówkach odbyła się 2 lipca 1932 r. celebrowana przez ks. B. Łaciaka. Po wybuchu II wojny światowej figurę Matki Bożej przeniesiono do Bukowiny i tam zabezpieczono w kościele parafialnym. W 13 rocznicę Mszy św. na Wiktorówkach - 2 lipca 1945 r. w uroczystej procesji figura Matki Bożej Jaworzyńskiej powróciła na swoje miejsce.

Podkreśleniem rangi ośrodka są przyznane mu przywileje odpustowe na następujące dni:

- Nawiedzenie NMP
2 lipiec,
- Matki Bożej Szkaplerznej
16 lipiec,
- Matki Bożej Anielskiej
2 sierpień,
- Wniebowzięcia NMP (MB Zielnej)
15 sierpień,
- Narodzenia NMP (MB Siewnej)
8 wrzesień,
- Matki Bożej Różańcowej
pierwsza niedziela października.

Miejscowi górale bardzo mocno związani są z sanktuarium maryjnym. Uczestniczą w licznych uroczystościach, a największą wagę przykładają do Święta Matki Bożej Zielnej (15 VIII). Jest to bardzo uroczysty dzień. Wtedy to górale przybywają w swych odświętnych strojach ludowych. Bywają i kapele regionalne. Po Mszy św.

o godz. 11.00 udają się wszyscy na polanę na wspólny posiłek. Również uroczystym dniem na Wiktorówkach jest pasterka w noc Wigilijną. Wtedy górale i liczni turyści docierają do kaplicy od strony Zazadniej, Wierch Porońca, Łysej Polany, idą przy świetle lamp i pochodni. Około godz. 23.00 rozświetlony las rozbrzmiewa śpiewem. Podobnie wygląda nocne nabożeństwo noworoczne zwane przez miejscową ludność - pasterką noworoczną. We wszystkich tych uroczystościach oprócz miejscowej ludności bardzo licznie uczestniczą turyści. W 1971 r. w kaplicy Królowej Tatr odprawiona została msza ekumeniczna, z udziałem rabiną, pastora i popa. Potwierdzeniem żywego do dzisiaj kultu są doznawane łaski i składane w podziękowaniu wota. Pierwsza informacja, jaka została zanotowana o otrzymanych łaskach, pochodzi z lat I wojny światowej. Dowodem kultu Matki Boskiej Jaworzyńskiej

są także jej wizerunki (obrazy, figury) w różnych miejscach w Tatrach i na Podhalu.

Wielkość ruchu turystycznego na Wiktorówkach jest bardzo trudna do określenia, ponieważ nie prowadzono specjalnej ewidencji osób przychodzących do sanktuarium. Istnieją jedynie księgi wpisów pamiątkowych³, do których wpisuje się tylko część turystów. Na podstawie tych wpisów można więc jedynie oszacować wielkość ruchu turystycznego. Nie ulega wątpliwości, że ilość osób odwiedzających to miejsce w ostatnich latach wzrasta. Dla przykładu można posłużyć się porównaniem wpisów w pierwszych latach wystawienia księgi i w latach obecnych. W roku 1958 było około 530 wpisów, w 1990 r. - około 6100, a w 1993 - około 6700. Przeglądając księgi wpisów pamiątkowych można zauważyć, że szczególne nasilenie migracji następuje od 1980 r. Od tego roku Dominikanie przebywają na Wiktorówkach przez cały rok i tym samym księga dostępna jest przez cały ten czas.

W okresie stanu wojennego w kaplicy organizowane były przez miejscową ludność uroczystości patriotyczne, które przyczyniły się do zwiększenia liczby odwiedzających. Ponadto popularyzacja tego miejsca w prasie katolickiej⁴ oraz zorganizowana w 1983 r. w jednym z gdańskich kościołów wystawa pt.: „Sanktuarium Królo-

wej Tatr” przyczyniły się do zwiększonego ruchu turystycznego. Liczba turystów odwiedzająca sanktuarium Matki Bożej Jaworzyńskiej w ciągu roku w poszczególnych miesiącach ulega wahaniom. Obecnie natężenie ruchu turystycznego rozkłada się na pięć miesięcy w roku, tj. miesiąc luty (ferie młodzieży szkolnej) i miesiące od maja do sierpnia. Maksymalny udział turystów przypada na dwa miesiące w roku tj. lipiec i sierpień, co wytłumaczyć można pełnią sezonu wakacyjnego oraz świętami maryjnymi uroczyste obchodzonymi w kaplicy.

Ze względu na wzrost rangi Wiktorówek, do którego z pewnością przyczyniła się działalność duszpasterska OO.Dominikanów oraz koronacja cudownej figury w 1992 roku, zasięg oddziaływania sanktuarium stale wzrasta. Poza miejscowymi góralami i wiernymi z archidiecezji krakowskiej coraz częściej pojawiają się tutaj pielgrzymi i turyści z dalszych województw Polski (woj. tarnowskie, bielskie, częstochowskie, kieleckie a nawet poznańskie czy warszawskie)⁵. Z pewnością istotny wpływ odgrywa w tym przypadku położenie Sanktuarium Matki Bożej Jaworzyńskiej - w środku gór - jedyny tego typu ośrodek w Polsce.

Przypisy:

- ¹ Matka Boska Jaworzyńska lub Jaworzynka - tak potocznie nazywają figurę miejscowi górale biorąc tę nazwę od Jaworzyny Rusinowej, miejsca, w którym się ukazała.
- ² W 1961 roku w rocznicę objawienia, biskup Bronisław Dąbrowski, sekretarz Konferencji Episkopatu Polski nazwał Matkę Boską Jaworzyńską - Królową Tatr.
- ³ Księga wpisów pamiątkowych została założona przez o. Pawła Kielara w 1958 roku.
- ⁴ Artykuły w dominikańskim piśmie „W drodze”, „Tygodnik Polski”, „Gość Niedzielny”.
- ⁵ Księga wpisów pamiątkowych, Sanktuarium na Wiktorówkach.

Źródła:

Księgi wpisów pamiątkowych w kaplicy MBJ - Królowej Tatr na Wiktorówkach, za lata 1958-1993, Archiwum OO.Dominikanów w Krakowie oraz Archiwum OO.Dominikanów na Wiktorówkach.
Łaciak B. (brak daty), *Mój Pamiętnik*, Bukowina Tatrzańska, maszynopis.

Literatura:

- Babraj M., 1987
Królowa Tatr, „W drodze”, Poznań.
- Czernik S., 1982
Szlakami tatrzańskich kapliczek, brak wydawcy, Kraków.
- Frejłak J., (brak daty)
Historia kaplicy Matki Bożej Jaworzyńskiej - Królowej Tatr na Wiktorówkach, maszynopis.
- Piotrowski B., (brak daty)
Dzieje Rusinowej Jaworzyny, wyciąg z maszynopisu ks. B. Łaciaka.
- Szczepańska D., 1986
Kult Matki Bożej Jaworzyńskiej na Wiktorówkach, Studium monograficzne, Wrocław.

Wiktorówki - The Marian Worship Site

(SUMMARY)

The Sanctuary of the Mother of God from Jaworzyna is situated in the Tatra Mts., on the altitude of 1150 m a.s.l. (the Wiktorówki Glade). It belongs to Cracow diocese and is kept (since 1958) by order of Dominicans.

The Marian worship at Wiktorówki began in 1860, when the Mother of God revealed to the 14-year girl, Marysia Murzańska. Proclamations of the Holy Mary were the callings to a penance and to a regret for sins. To remember this event, the paper image of the Mother of God was put at this site, and later, in the end of the 19th c. an unknown sculptor made the wooden statue of Her, an object of the worship. This statue called 'The Mother of God from Jaworzyna' was coronated according to the Papal law on 2nd August, 1992.

In 1936 the present chapel began to be built. The first pilgrimages came to Wiktorówki in 1910, 1912 and 1913 - there were the pilgrimages supplicating the good weather. The peculiar growth of the pilgrim traffic is observed in the post-war period - annually there are 5000 pilgrims and tourists. The greatest number of them is observed during the principal indulgence, on 15th August.

Besides highlanders from the region, there are also the pilgrims from more distant dioceses. The peculiar character have also the Pastor masses and those in the New Year.

The discussed Sanctuary, due to its site and the mood, is the unique of this type in Poland, therefore its scope and rank grow constantly.